

35RAAP Evaluatie- en selectierapport 497

Plangebied Harinxmaland vindplaats 18 te Sneek, gemeente Súdwest-Fryslân

Archeologisch vooronderzoek: een proefsleuvenonderzoek

Evaluatierapport	
Versie	11-07-2024
RAAP-E&S rapportnummer	497
Archis onderzoeksmeldingsnummer	5510165100
Projectcode	SNHA11
Auteur	drs. T.W. Varwijk
Goedkeuring senior KNA archeoloog (intern)	Datum: 03-07-2024 Handtekening:
Goedkeuring bevoegde overheid (alleen indien voorgeschreven in het PvE)	Datum: Handtekening:

Selectierapport	
Goedkeuring depothouder	Datum: Handtekening:
Goedkeuring bevoegde overheid	Datum: Handtekening:

Inleiding

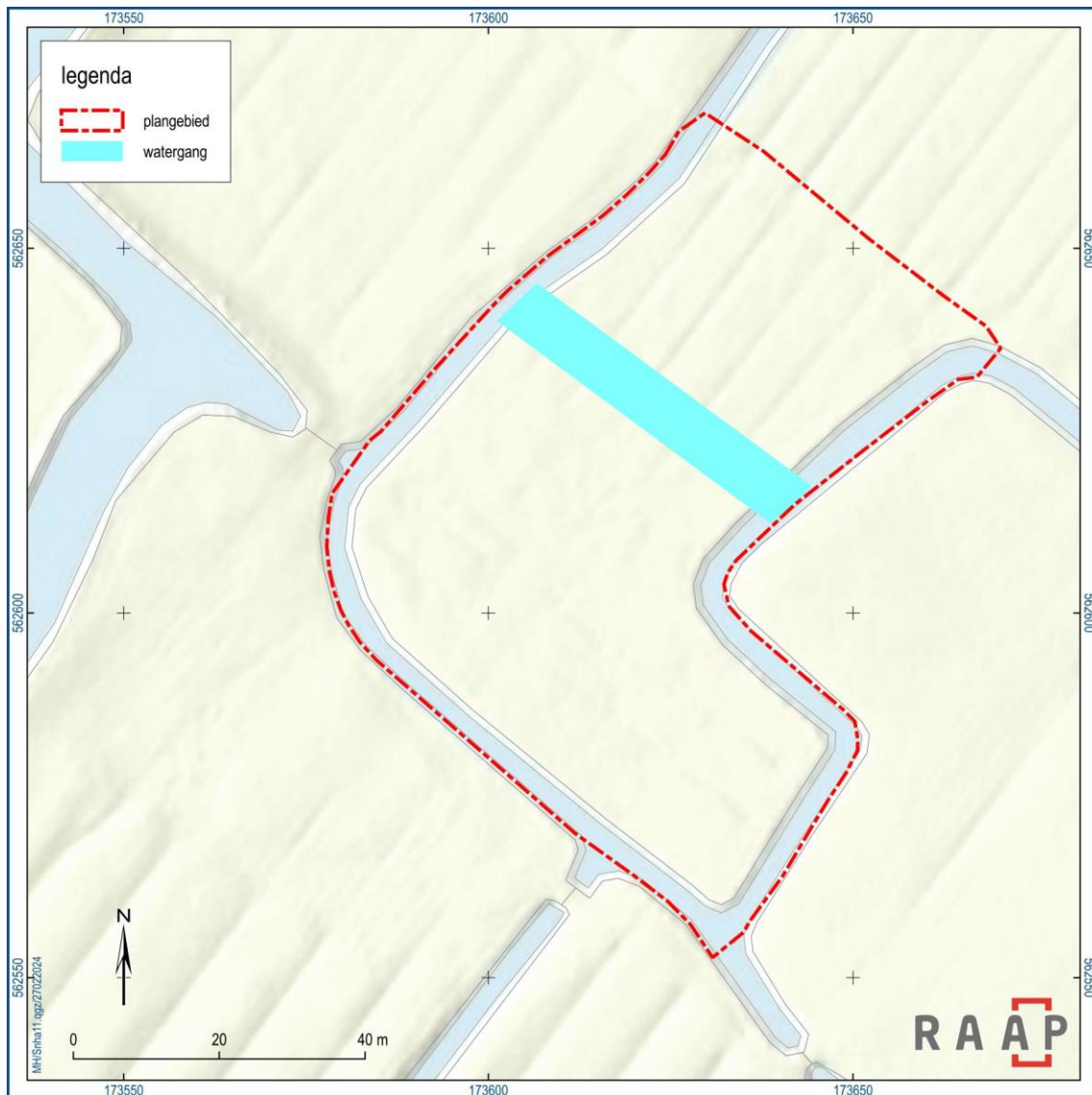
In opdracht van de gemeente Súdwest-Fryslân heeft RAAP in het plangebied Harinxmaland in de gemeente Súdwest-Fryslân een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd ter plaatse van vindplaats 18 (zie figuur 1).

Figuur 1. De ligging van het plangebied (vindplaats 18).

Aanleiding voor dit onderzoek vormde het voornemen om het plangebied te ontwikkelen ten behoeve van woningbouw. Ter plaatse van deze woningbouw ligt een archeologische vindplaats die tijdens een vooronderzoek is ontdekt (vindplaats 18). Door deze vindplaats wordt een watergang aangelegd. Verder zou ten behoeven van de woningbouw zou grond worden opgebracht waardoor vindplaats 18 deels zou worden bedekt en dus in-situ zal worden behouden. (figuur 2). Op deze locatie is sprake van een thans onbebouwde boerderijplaats uit de nieuwe tijd. Mogelijk heeft de boerderij uit de nieuwe tijd een middeleeuwse voorloper gekend. Omdat het onduidelijk is of dit een behoudenswaardige

vindplaats is, is een proefsleuvenonderzoek noodzakelijk met een eventuele doorstart naar een opgraving. Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd tussen 5 en 8 maart.

Figuur 2. Plangebied met daarbinnen de geplande watergang.

Conform de KNA vindt na afloop van het veldonderzoek een evaluatie plaats, waarin de uitwerking van het onderzoek wordt vastgelegd, of door de bevoegde overheid definitief wordt vastgesteld. Aan de basis van deze evaluatie staat het evaluatie- en selectierapport, waarin globaal de resultaten van het archeologisch onderzoek en overzichten van aangetroffen sporen, vondsten en monsters worden vermeld. Daartoe is alle documentatie gecontroleerd, zijn alle veldtekeningen gedigitaliseerd, alle sporen ingevoerd in een database en alle vondsten gewassen, gesplitst, geteld, gewogen en eveneens ingevoerd in een database. In dit rapport wordt ook een voorstel voor de uitwerking van het onderzoek gedaan. Daarin wordt bijvoorbeeld aangegeven welke vondsten geanalyseerd en getekend dienen te worden, welke monsters gewaardeerd en eventueel geanalyseerd dienen te worden en welke vondsten in aanmerking komen voor conservering of afstoting.

Doel en vraagstelling

Omdat de precieze aard van de vindplaats binnen het plangebied uit het vooronderzoek niet duidelijk is geworden, is aanbevolen om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren. Het doel van dit proefsleuvenonderzoek is inzicht te krijgen in de precieze aard, omvang, diepteligging en datering van de vindplaatsen en te bepalen of het gaat om een behoudenswaardige vindplaats. Bovendien dient duidelijk gemaakt te worden wat de consequenties zijn van de onderzoeksresultaten voor de verdere planvorming in het plangebied.

In het Programma van Eisen (Boonstra, 2024) zijn de volgende onderzoeksvragen gesteld:

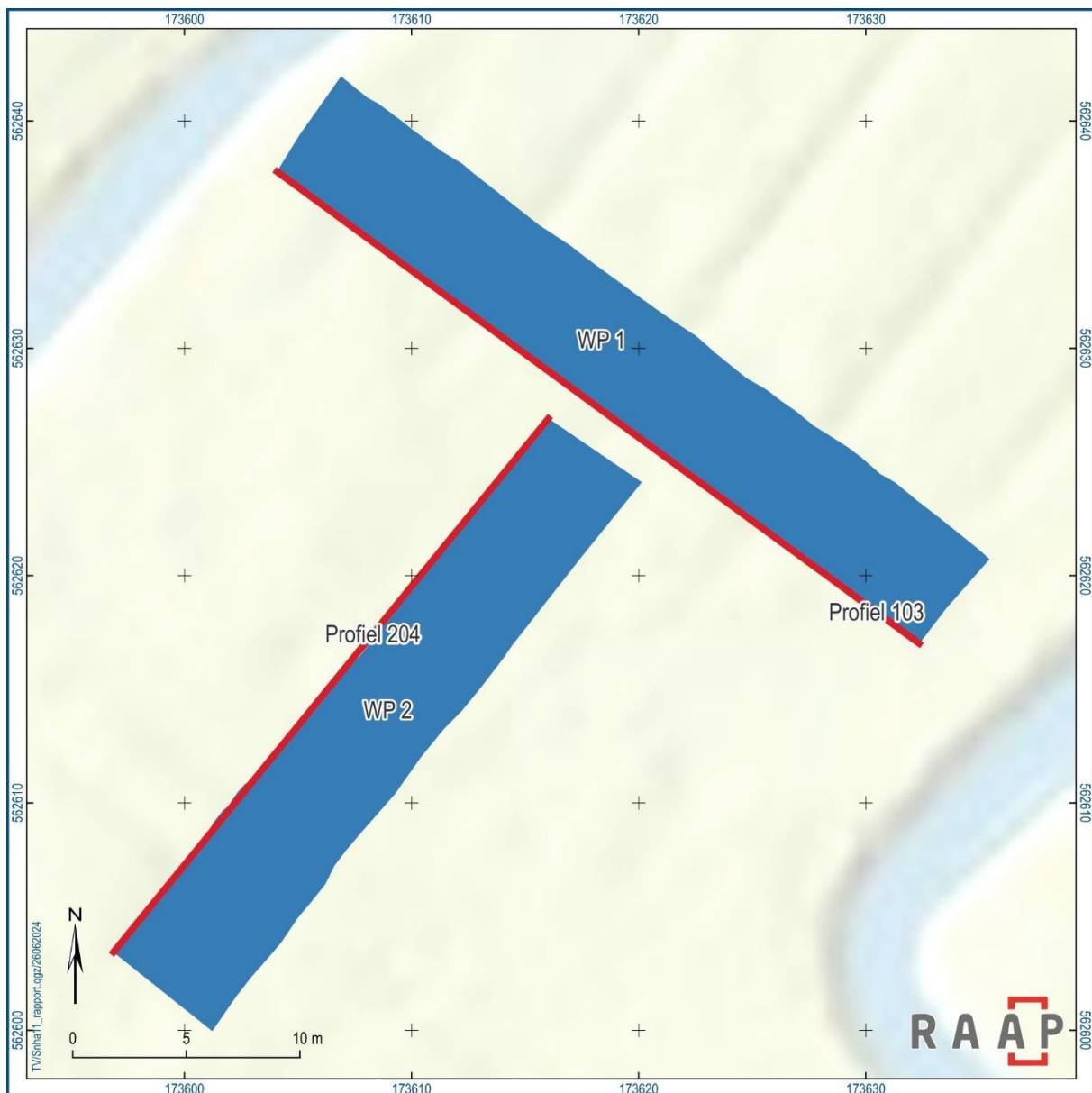
- Hoe ziet de bodemopbouw eruit en wat is de geogenese van deze vindplaats?
- Zijn er in situ archeologische resten aanwezig? En zo ja, wat is de aard, stratigrafische opbouw, diepteligging, conservering, omvang en locatie van de archeologische vindplaats?
- In hoeverre stemmen de archeologische resten overeen met de archeologische verwachting?
- In hoeverre is de vindplaats behoudenswaardig?

Resultaten veldwerk

Tijdens het onderzoek zijn twee werkputten aangelegd (zie figuur 3). De eerste werkput is conform het PvE evenwijdig aan de watergang aangelegd. In overleg met het bevoegd gezag is een tweede werkput haaks op de geplande watergang aangelegd. In beide werkputten zijn twee vlakken aangelegd. Het eerste vlak onder de (sub)recente bouwvoor en het tweede onder de (antropogene) kleilagen. De werkputten worden aangeduid met de afkorting WP (bijv. WP3). In elke put is een lengteprofiel gedocumenteerd om de bodemopbouw te beschrijven.

Werkput	Afmetingen (l x b in m)	Aantal vlakken	Oppervlakte 1 ^e vlak (in m ²)	Oppervlakte 2 ^e vlak (in m ²)	Totaal oppervlakte (in m ²)
1	35,5 x 5	2	177,5	177,5	355
2	30,0 x 5	2	150,0	60,0	210
Totaal			327,5	237,5	565

Tabel 1. Overzicht van werkputten en vlakken.

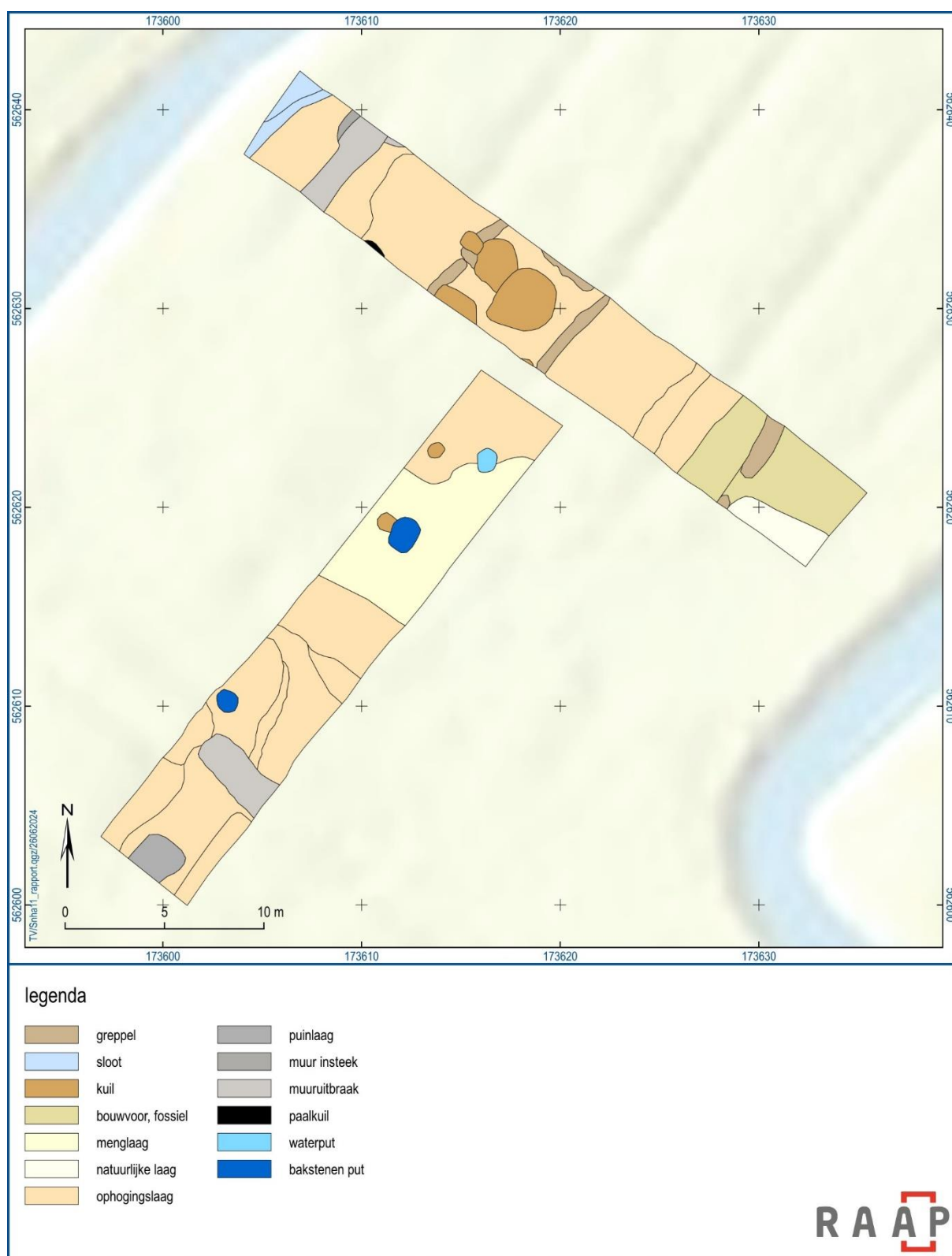

Figuur 3. Overzicht van de werkputten en de locatie van de gedocumenteerde profielen.

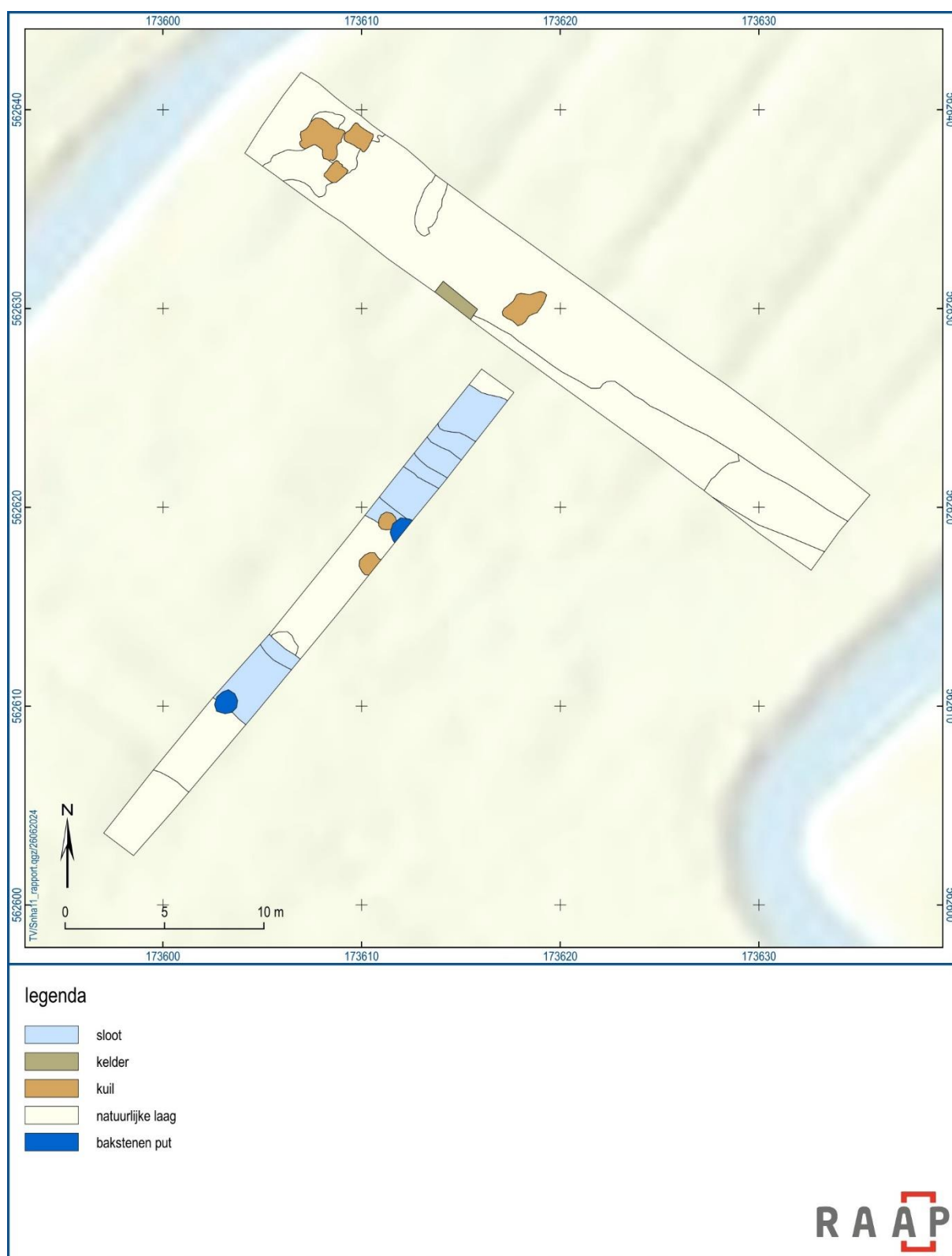
Kwantiteit en kwaliteit grondsporen, vondsten en monsters

Sporen

In de twee werkputten zijn diverse sporen aangetroffen (zie ook figuur 4). Het gaat om waterputten, kuilen en erfsloten uit de late middeleeuwen. Daarnaast werd ook een dun restant van een ophogingslaag van een verhoogde boerderijplaats uit de late middeleeuwen. Een groot deel van de verhoogde boerderijplaats lijkt te zijn verdwenen en ook de restanten van de historisch bekende boerderij uit de 19e eeuw lijkt grotendeels verdwenen te zijn. Ten zuiden van de boerderijplaats werden sporen (lagen) waargenomen die mogelijk met een dijkdoorbraak of overstroming in verband kunnen worden gebracht.

Figuur 4. Voorlopige resultaten opgravingsvlak 1.

Figuur 5. Voorlopige resultaten opgravingsvlak 2.

Vondsten

Het archeologisch onderzoek heeft 656 vondsten opgeleverd (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Deze vondsten zijn verzameld uit de grondsporen en uit de lagen. De aangetroffen vondsten zijn over het algemeen goed bewaard gebleven. Het grootste deel van de vondsten betreft aardewerk uit de late middeleeuwen tot en met nieuwe tijd. Daarnaast werden kleine(re) hoeveelheden van andere (aanverwante) vondstcategorieën, zoals pijpenaarde, glas en keramisch bouw materiaal verzameld.

De metaalvondsten bestaan uit gebouwbeslag, een munt en diverse persoonlijke voorwerpen, waaronder een gesp en een vingerhoed.

Naast anorganisch vondstmateriaal werd ook een relatief geringe hoeveelheid (dierlijk)bot verzameld van vermoedelijk huisdieren (vee en gezelschapsdieren).

Materiaal	Aantal	Gewicht (g)
keramiek	570	19611
(dierlijk) bot	53	6147,4
keramisch bouw materiaal	13	8837
metaal	11	234,9
pijpenaarde	4	50
verbrande klei	2	29,4
glas	2	112
steen	1	767,4
<i>totaal</i>	<i>656</i>	<i>35789,1</i>

Tabel 2. Aantal vondsten per materiaalcategorie .

Monsters

Tijdens het onderzoek zijn geen sporen aangetroffen die zich op basis van de vraagstelling in het PvE leenden voor monstername.

Advies voor uitwerking op basis van vraagstelling

Het vondst- en monstern materiaal (in de context met grondsporen) heeft een hoge informatie- en ensemblewaarde. Voor een nadere beantwoording van de onderzoeksvragen is een verdere analyse en uitwerking van sporen, vondsten en monsters noodzakelijk. Voor de verschillende typen vondsten en monsters wordt hieronder beschreven welke stappen worden genomen bij de selectie voor nadere analyse.

Tekenen en fotograferen van vondstmateriaal

Ter illustratie van de rapportage wordt voorgesteld om van maximaal 10 artefacten een objecttekening te vervaardigen en van maximaal 15 artefacten een objectfoto.

Sporen

Om de onderzoeksvragen omtrent de aard van de vindplaats(-en), de fasering, gebruiksduur en continuïteit van de bewoning te kunnen beantwoorden is een analyse van de sporen en lagen in de vlakken en profielen in samenhang met de bestudering van het vondstmateriaal en de monsters

noodzakelijk. Uitwerking van de profielen is ook noodzakelijk om inzicht in de landschappelijke ontwikkeling en bodemopbouw te verkrijgen.

Vondsten

Door de vondsten te analyseren, kunnen de relevante onderzoeksvragen worden beantwoord. Vrijwel alle vondstcategorieën, maar vooral aardewerk en metaal, kunnen bijdragen aan het interpreteren van de aard van de onderzoekslocatie en het opstellen van de chronologie van de sporen en structuren. Het (dierlijk) bot geeft inzicht in de economische aard van de vindplaats. Voorgesteld wordt om 7 relevante metaalvondsten te analyseren en vervolgens te conserveren (zie ook tabel 3).

Vondst	volgnr.	aantal	omschrijving	analyseren	reden
2	0	1	vingerhoed	ja	determineerbaar en dateerbaar
4	0	1	spijkerbeslagje (koperlegering)	ja	uit spoor, mogelijk middeleeuws
8	0	1	munt (koperlegering)	ja	determineerbaar en dateerbaar
14	2	1	siernagel (koperlegering)	ja	determineerbaar
14	2	1	spijkerplaatje (lood)	nee	lage informatiewaarde
28	0	2	gesp (koperlegering) en loodje	ja	determineerbaar en dateerbaar
28	0	3	scharnierfragment (ijzer), ring (koperlegering) en spijkerplaatje (koperlegering)	nee	lage informatiewaarde
32	3	1	raamllood	ja	uit spoor

Tabel 3. Te analyseren metaalvondsten.

¹⁴C-datering

Er zijn geen monsters specifiek ten behoeve van ¹⁴C-datering genomen en de verwachting is dat anorganische vondstmateriaal voldoende inzicht zal geven. Mocht tijdens de uitwerking het tegendeel blijken, wordt geadviseerd om met het oog op de vraagstelling hiervan maximaal 2 organische vondsten (dierlijk bot) in te sturen voor een koolstofanalyse. Analyse van deze monsters zal een bijdrage leveren aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Advies voor vervolgonderzoek

Vooruitlopend op het definitieve rapport wordt hier kort ingegaan op de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied en het bijbehorende advies voor vervolgonderzoek.

Op basis van de eerste proefsleuf ter plaatse van de geplande watergang, werden enkele terplagen waargenomen. Uit een dieper gelegen vlak bleek het te gaan om een dun restant van een 13e/14e eeuwse verhoogde boerderijplaats en dat vrijwel alle jongere sporen verdwenen waren. Van een waterkelder uit de nieuwe tijd bleek alleen de bodem overgebleven. Dergelijke structuren zijn veelal rond een meter hoog, waardoor aangenomen mag worden dat het grootste deel van de verhoogde boerderijplaats reeds verdwenen is. Hierdoor kon de waarde van het hele terrein in twijfel worden getrokken. Daarom is een tweede proefsleuf haaks op de eerste sleuf en over de boerderijplaats aangelegd. Hierin werden enkele sloten met daarin uitbreidingen van een podium waargenomen. Dit wijst erop dat de kern ter plaatse van de nieuw aan te leggen watergang heeft gelegen en ten noorden

daarvan. Het huidige maaiveld is hier gelegen lager gelegen en daarmee is de kans op intacte sporen nog kleiner is.

In de tweede zuidelijke sleuf werden behalve sloten nog enkele lagen waargenomen die mogelijk verband houden met een overstroming of eventuele dijkdoorbraak, dit zal tijdens de uitwerking blijken.

Als met al is een groot deel van de vindplaats waarschijnlijk verdwenen en naar verwachting zal verder gravend onderzoek weinig nieuwe gegevens ten opzicht van het huidige proefsleuvenonderzoek opleveren. Dit maakt het terrein van lage toegevoegde waarde, waardoor het advies gegeven kan worden om de dubbelbestemming van het perceel te verwijderen.

Literatuur

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Boonstra, 2024. Programma van Eisen Sneek Harinxmaland vindplaats 18, proefsleuvenonderzoek.

Figuren, tabellen en bijlagen

Figurenlijst

Figuur 1. De ligging van het plangebied (vindplaats 18).	2
Figuur 2. Plangebied met daarbinnen de geplande watergang.	3
Figuur 3. Overzicht van de werkputten en de locatie van de gedocumenteerde profielen.	5
Figuur 4. Voorlopige resultaten opgravingsvlak 1.	6
Figuur 5. Voorlopige resultaten opgravingsvlak 2.	7

Tabellen:

Tabel 1. Overzicht van werkputten en vlakken.	4
Tabel 2. Aantal vondsten per materiaalcategorie .	8
Tabel 3. Aantal vondsten per materiaalcategorie .	9
Tabel 4. Overzicht van de te deponeren aantallen vondsten per materiaalcategorie.	13
Tabel 5. Voorstel te deselecteren vondsten.	14

Bijlagenlijst

Geen inhoudsopgavegegevens gevonden.

Selectierapport: advies voor selectie, conservering en deponering van vondsten en monsters

Opgave te deponeren materiaal (en monsters)

Het te deponeren vondstmateriaal bestaat uit zowel organisch als anorganisch materiaal. De aantallen staan vermeld in tabel 4. Hiervoor komen bijna alle vondsten in aanmerking. Metaalvondsten die relevant zijn voor het onderzoek en de vindplaats(-en) zullen geconserveerd worden aangeleverd (zie ook tabel 5).

Materiaal algemeen	Aantal	Aantal te deponeren
keramiek	570	570
(dierlijk) bot	53	53
keramisch bouwmetaal	13	13
metaal	11	7
pijpaarde	4	4
verbrande klei	2	2
glas	2	2
steen	1	1
totaal	656	652

Tabel 4. Overzicht van de te deponeren aantallen vondsten per materiaalcategorie.

Niet-geselecteerde vondsten

Een aantal objecten zal echter – met name vanwege de irrelevantie met betrekking tot het onderzoek en/of vanwege de herkomst uit subrecente sporen – worden geselecteerd voor verwijdering. Het gaat hierbij om vier metaalvondsten. Na afloop van het onderzoek én na goedkeuring van de depothouder zullen deze vondsten vernietigd worden. In tabel 5 is per vondstnummer en -subnummer aangegeven waarom de metaalvondsten wel of niet voor conservatie en deponering in aanmerking komen.

Vondstnummer	Subnummer	Spoornummer	Aard spoor	Datering spoor	Materiaal	Determinatie	Datering	Conservering (corrosie, fragmentatie e.d.)	Bijzonderheden	Reden voor verwijdering
14	2	1	bouwvoor	recent	lood	spijkerplaatje			1 voorwerp	lage informatiewaarde
28	0	1	bouwvoor	recent	ijzer, koper(legering)	scharnierfragment (ijzer), ring (koperlegering), spijkerplaatje (koperlegering)			3 voorwerpen	lage informatiewaarde

Tabel 5. Voorstel te deselecteren vondsten.

Niet-geselecteerde monsters

Er werden geen monsters genomen die gedeponiseerd kunnen worden.

